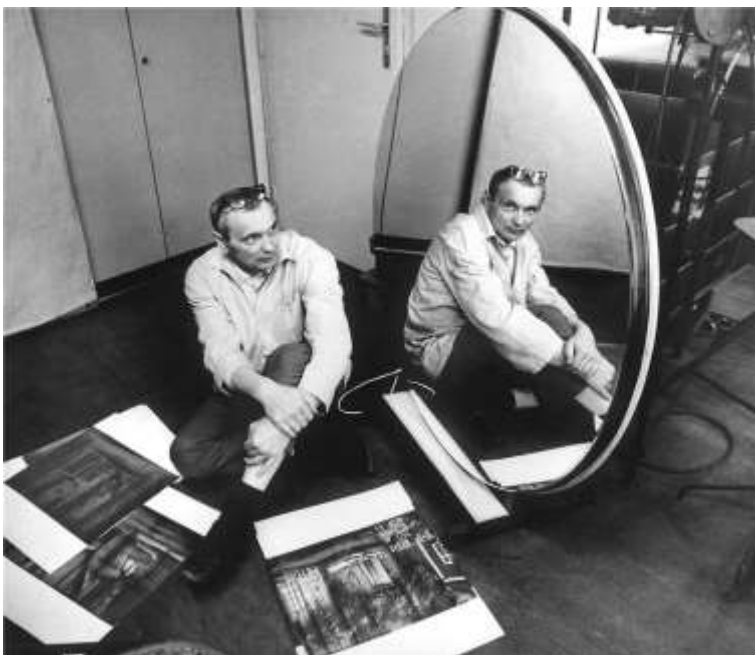
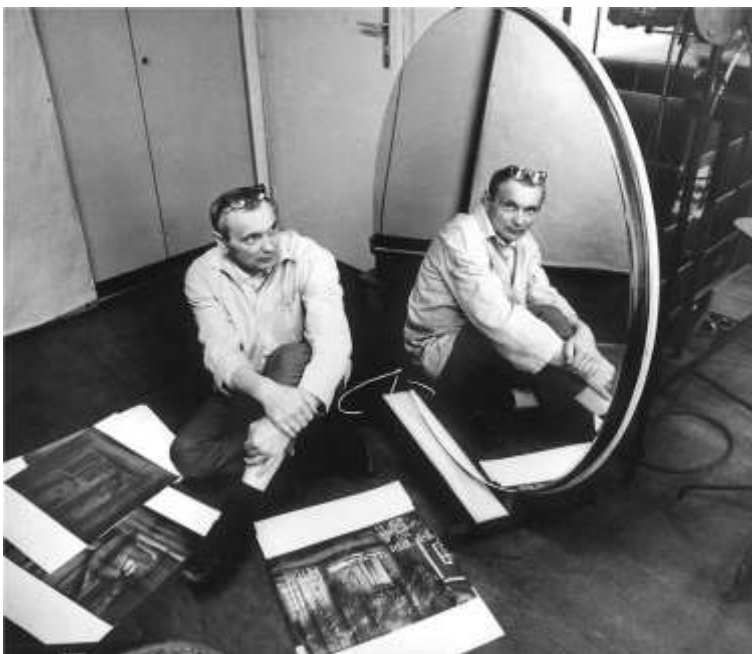

NÁRODNÍ DIVADLO MORAVSKOSLEZSKÉ

SVOBODA V OSTRAVĚ

Josef Svoboda svým přístupem ke scénografii a řadou inovací a patentů zásadně ovlivnil podobu divadla své doby. Jako první použil v divadle laser, vymyslel světelnou stěnu i speciální světla, která nesou po celém světě jeho jméno: „Svoboda“. V Národním divadle už od 50. let spolu s režiséry Otomarem Krejčou, Alfrédem Radokem, Miroslavem Macháčkem a Jaromírem Pleskotem formoval proslulou epochu českého divadla. Realizoval doma i ve světě na 700 divadelních inscenací, stál u zrodu divadelního fenoménu Laterny magiky, prezentované na mezinárodní výstavě EXPO 58, proslavil se spoluprací s Metropolitní operou v New Yorku i světovými velikány Laurencem Olivierem či Leonardem Bernsteinem. Nemalou část své divadelní tvorby věnoval i Národnímu divadlu moravskoslezskému, dříve Státnímu divadlu v Ostravě, pro něž vytvořil v letech 1946 až 1961 výpravu k sedmnácti operním inscenacím, na kterých téměř výhradně spolupracoval s režisérem Bohumilem Hrdličkou (1919–2006). Právě ostravskou část Svobodovy scénografické tvorby představí speciální on-line výstava.

JOSEF SVOBODA – architekt a scénograf

Architekt a scénograf JOSEF SVOBODA (1920–2002) je nesporně nejvýznamnější osobností nejen české (československé), ale i světové scénografie 2. poloviny dvacátého století. Jeho dílo na domácích a zahraničních scénách ovlivnilo práci mnoha zahraničních scénografů a vývoj scénografie. Jeho tvůrčí dráha je cestou, kde výtvarná úroveň, divadelní myšlení a řada technických a technologických objevů, jejich propojování a vylepšování, které bylo umožněno i rozvojem výrobních technologií, byly pro něho samozřejmými nástroji. Ale přes své vášnivé zaujetí pro techniku a technologie je nikdy nepoužíval samoučelně; vždy zdůrazňoval, že scénografie musí sloužit smyslu dramatického díla.

Josef Svoboda vytvořil za svůj život přes 800 inscenací a výstavních celků, včetně dnes světoznámé Laterny magiky. Zájem o Svobodovo dílo je v zahraničí stále živý, jak o tom svědčí řada výstav nejen v minulém století, ale i v posledních dekádách po jeho smrti.

BOHUMIL HRDLIČKA

Působení Josefa Svobody v ostravském divadle je spojeno s osobností režiséra Bohumila Hrdličky, jehož jméno mělo být vymazáno z dějin českého operního divadla. Proč – dozvíme se vzápětí. Hrdlička vystudoval hru na klavír a hudební pedagogiku, místo režiséra v ostravském divadle mu nabídl tehdejší šéf opery Zdeněk Chalabala. Bohumil Hrdlička zde debutoval koncem září 1946 ve večeru složeném ze dvou aktovek italského verismu: Komediantů Ruggera Leoncavalla a Sedláka kavalíra Pietra Mascagniho. V opeře tehdejšího Zemského divadla pak režíroval osmnáctkrát, z toho v letech 1946–1952 ve spolupráci s Josefem Svobodou dvanáctkrát. Pozval si ho hned ke své první režii; Svoboda, který měl již za sebou raketový start ve Velké opeře 5. května v Praze a měl zde spoustu práce, nabídku přijal. Znali se totiž od dětství. Byli kamarádi, možná spolu chodili do skautu, oba se narodili v Čáslavi (Bohumil Hrdlička 25. 4. 1919, zemřel 24. 2. 2006 v Düsseldorfu). V sezóně 1952/1953 se Hrdlička stal hostujícím režisérem v Národním divadle v Praze, kde opět spolupracoval výhradně se Svobodou.

Jejich první inscenace v ND, Smetanovi Braniboři v Čechách (8. 5. 1952), vyvolala hned skandál, musely se předělávat dekorace, zasáhl i Zdeněk Nejedlý! A jejich poslední – Mozartova Kouzelná flétna v roce 1957, příliš odvážná, současná a nedogmatická – byla odsouzena oficiální kritikou, přímo skandalizována. Hrdlička znechucen emigroval do západního Německa, kde pracoval na významných scénách (celkem 90 inscenací), především v divadle Deutsches Oper am Rhein v Düsseldorfu. Spolupráce Bohumila Hrdličky a Josefa Svobody definitivně skončila. Až do roku 1989 se o Hrdličkově nesmělo psát, proto je občas těžké najít dokumentaci k jeho především ostravským inscenacím.

Hned na začátku je několik dosud nezodpovězených otázek kolem jejich společné práce.

RUGGIERO LEONCAVALLO: KOMEDIANTI

(prem. 22. 9. 1946)

Dějištěm je vesnice Montealto v Kalábrii. Má dvě jednání: 1. dějství na návsi, 2. dějství hra o Kolombíně. Potulní komedianti přijíždějí do vsi. Jejich principál Canio žárlí na svou mladou ženu Neddu, tu miluje i Tonio, ale je odmítán; Nedda má milence, vesničana Silvia, se kterým chce utéci, rozpory mezi postavami se přenesou na scénu. Paňáca Canio probodne v hádce na jevišti Neddu – Kolombínu, z publika ji vyběhne chránit její milenec Silvio, Canio zabije i jeho.

Na zachovaném návrhu v naivisticky pojednaném několikavrstvém portálu jsou v centrální perspektivě tři jeviště za sebou – „divadlo na divadle“. Tento návrh je identifikovaný. Ale – realizoval se?

Proč ta otázka?

Ve Slezském zemském muzeu v Opavě jsou uloženy návrhy k jednoaktovce Sedlák kavalír. Ač opera má jedno dějství, náves sicilské vesnice, návrhů je šest. Rámování zvýrazněným portálem má stejnou strukturu jako u Komediantů, ale je zbaven malby. Ale – pro návrh návsi je portál jednodušší (obr. 1), dalších pět návrhů má portál obohacený o boční výkryty a další oponky. I kulisy (pět proměn) jakoby patřily ke Komediantům.

Ocitujeme odpověď paní Sylvie Pracné, odborné pracovnice Slezského zemského muzea:

„Ohledně návrhů Josefa Svobody nevím, zda se Vám podaří přesně určit, co patří k operní inscenaci Komedianti a co k inscenaci Sedlák kavalír, protože když jsem se na to podrobněji dívala, návrhy nejsou jednotlivě označeny a číslo je vedeno k oběma operním inscenacím. A to už nemluvě o případných variantách, z kterých se až následně mohlo vygenerovat definitivní řešení. Vzhledem k tomu, že k inscenacím nemáme žádnou fotografii, bude jakékoliv objasnění tohoto problému bez dalších indicií bohužel nereálné. Ale Svoboda a Ostrava je to jistě.“

A na závěr ještě jedna otázka: proč není na programech ani u jedné z aktovek uveden Josef Svoboda jako výtvarník scény?

RUGGIERO LEONCAVALLO: **KOMEDIANTI**

(prem. 22. 9. 1946)

Libreto: Ruggiero Leoncavallo

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Mirko Hanák

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

RUGGIERO LEONCAVALLO: **KOMEDIANTI**

(prem. 22. 9. 1946)

Libreto: Ruggiero Leoncavallo

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Mirko Hanák

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

RUGGIERO LEONCAVALLO: **KOMEDIANTI**

(prem. 22. 9. 1946)

Libreto: Ruggiero Leoncavallo

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Mirko Hanák

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

RUGGIERO LEONCAVALLO: **KOMEDIANTI**

(prem. 22. 9. 1946)

Libreto: Ruggiero Leoncavallo

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Mirko Hanák

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

RUGGIERO LEONCAVALLO: **KOMEDIANTI**

(prem. 22. 9. 1946)

Libreto: Ruggiero Leoncavallo

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Mirko Hanák

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

RUGGIERO LEONCAVALLO: **KOMEDIANTI**

(prem. 22. 9. 1946)

Libreto: Ruggiero Leoncavallo

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Mirko Hanák

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

JACQUES OFFENBACH: **HOFFMANNOVY POVÍDKY**

(prem. 17. 10. 1947)

O sezónu později, po fantastickém úspěchu pražských Hoffmannových povídek, které byly právem vítány jako „průlom do operní režie“, byl Svoboda pozván znovu do Ostravy. I Hrdlička chtěl vytvořit kouzelný, fantazií překypující prostor, ale úplně jiný, než vytvořili Svoboda s režisérem Alfrédem Radokem v Praze.

V obou případech to byla surrealistická koláž; pražská inscenace doslova bobtnala vršením a proplétáním objektů reálných a fantastických, včetně zapojení jevištního světelného parku na scéně, v Ostravě bylo jeviště prostavěno vzdušnou trubkovou konstrukcí (zřejmě občas svítící?), doplněnou lehkými schůdky a plošinami, na nichž byly zavěšovány atributy charakterizující hrdinky jednotlivých povídek Olympii, Antonii a Guiliettu: pestrobarevnými motýlky, andělíčky, byly tu magické černé koule, sněhové vločky, výřezy obrazů, kostlivec, zrcadlo... Vypravěč Hoffmann si vymýšlí neuvěřitelné fantastické historky, v nichž je hlavním hrdinou, aby omráčil své posluchače, především herečku Stellu, kterou beznadějně miluje. Hoffmann vypráví a prožívá své příběhy, proplétaje se tímto křehkým bludištěm. Konstrukce scény zůstává, atributy se mění podle příběhu.

Bohužel, špatná kvalita fotografií kazí estetický požitek z návrhů.

JACQUES OFFENBACH: **HOFFMANNOVY POVÍDKY**

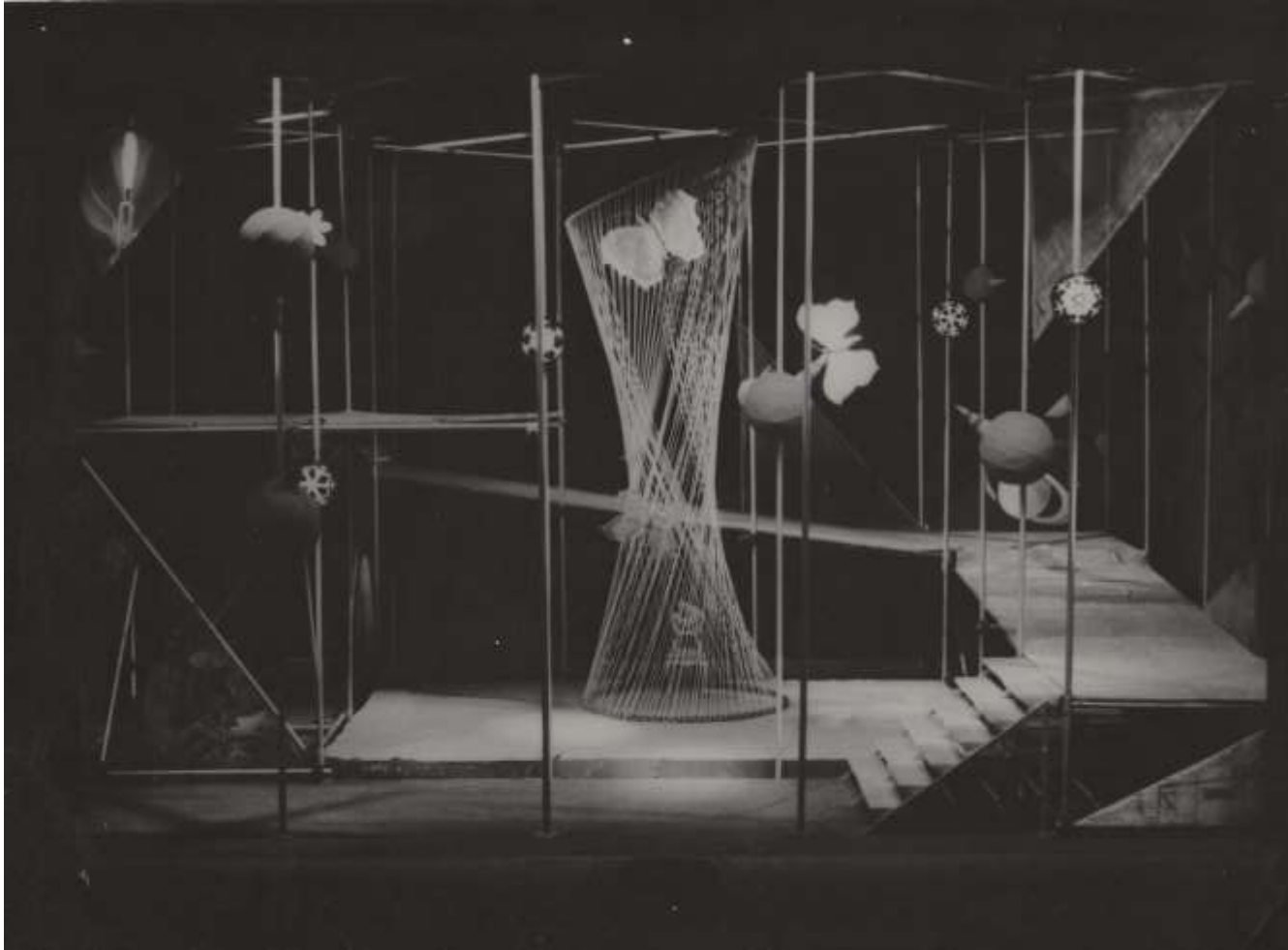
(prem. 17. 10. 1947)

Libreto: Jules Barbier, Michel Carré
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Mirko Hanák
Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

JACQUES OFFENBACH: **HOFFMANNOVY POVÍDKY**

(prem. 17. 10. 1947)

Libreto: Jules Barbier, Michel Carré
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Mirko Hanák
Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

JACQUES OFFENBACH: **HOFFMANNOVY POVÍDKY**

(prem. 17. 10. 1947)

Libreto: Jules Barbier, Michel Carré
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Mirko Hanák
Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

JACQUES OFFENBACH: **HOFFMANNOVY POVÍDKY**

(prem. 17. 10. 1947)

Libreto: Jules Barbier, Michel Carré
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Mirko Hanák
Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

JACQUES OFFENBACH: **HOFFMANNOVY POVÍDKY**

(prem. 17. 10. 1947)

Libreto: Jules Barbier, Michel Carré
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Mirko Hanák
Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

JACQUES OFFENBACH: **HOFFMANNOVY POVÍDKY**

(prem. 17. 10. 1947)

Libreto: Jules Barbier, Michel Carré
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Mirko Hanák
Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

GUISEPPE VERDI: OTELLO

(prem. 29. 2. 1948)

Celé Verdiho drama se odehrává na Kypru:

1/ Přístav na Kypru (O. se vrací jako vítěz nad Turkey),

2/ Komnata v Othellově paláci,

3/ Hlavní sál na zámku,

4/ Desdemonina ložnice.

Jeden návrh je barevný, 4 kresby jsou rudkou. Marně hledáme nehostinné prostory pevnosti Falmagusty. Protože pojetím scén zůstáváme v Itálii. Realizace musela být velkorysá, když kritik napsal: „... Scéna spojovala Shakespeara s duchem Verdiho...“ Zajímavé jsou kritické výtky, např. sklon k formalismu – mj. umně aranžované a svícené sbory, „zviditelňování“ psychologických procesů, např. tančící světlé myšlenky Cassiovy a černé myšlenky Jagovy. V Ostravě se podařilo inscenátorům prosadit své vidění, propojení realismu s básnivou stylizací...

GUISEPPE VERDI: OTELLO

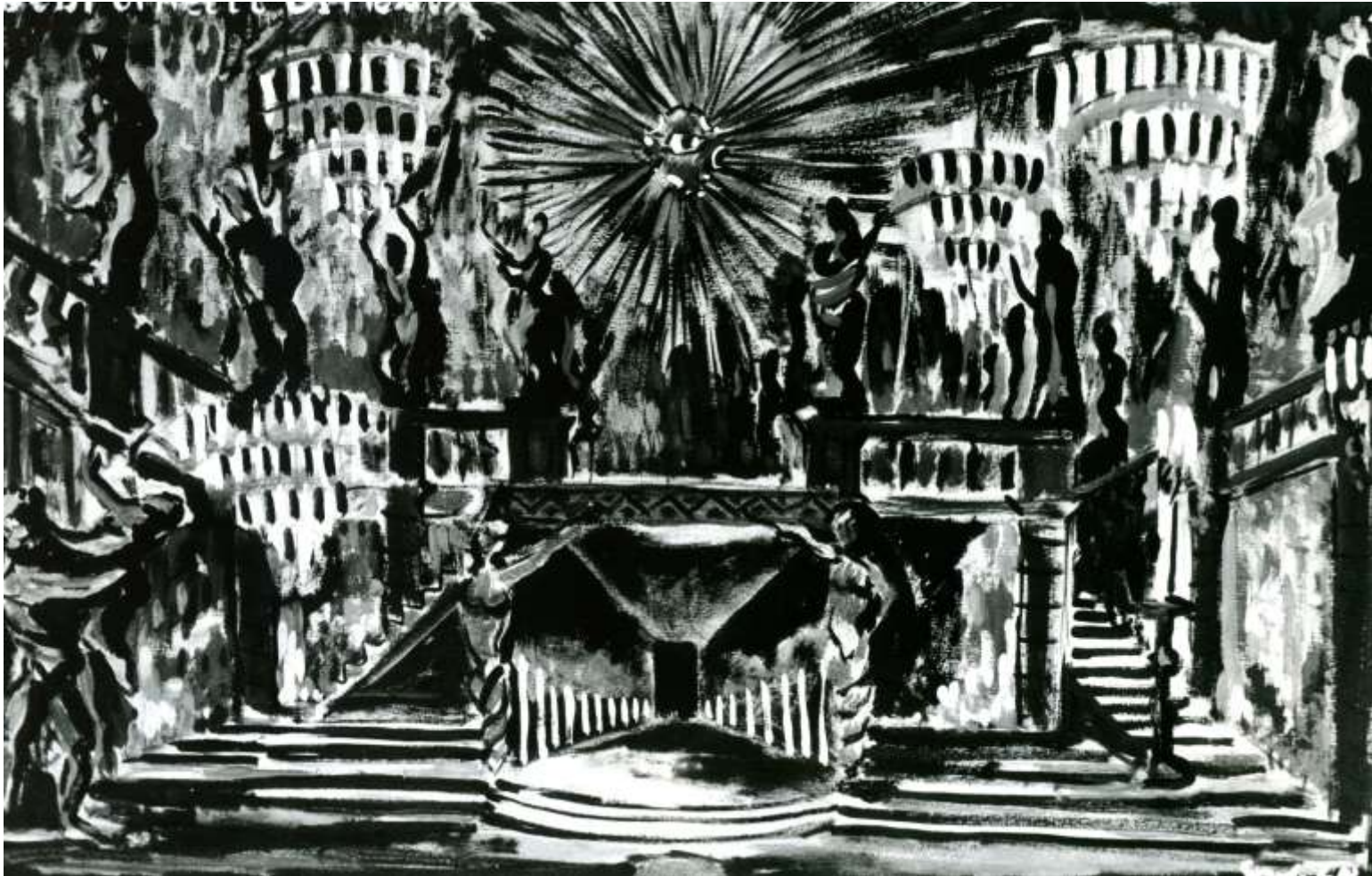
(prem. 29. 2. 1948)

Liberto: Arrigo Boito
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Jaroslav Vogel
Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová
Choreografie: Emerich Gabzdyl

GUISEPPE VERDI: OTELLO

(prem. 29. 2. 1948)

Liberto: Arrigo Boito

Režie: Bohumil Hrdlička

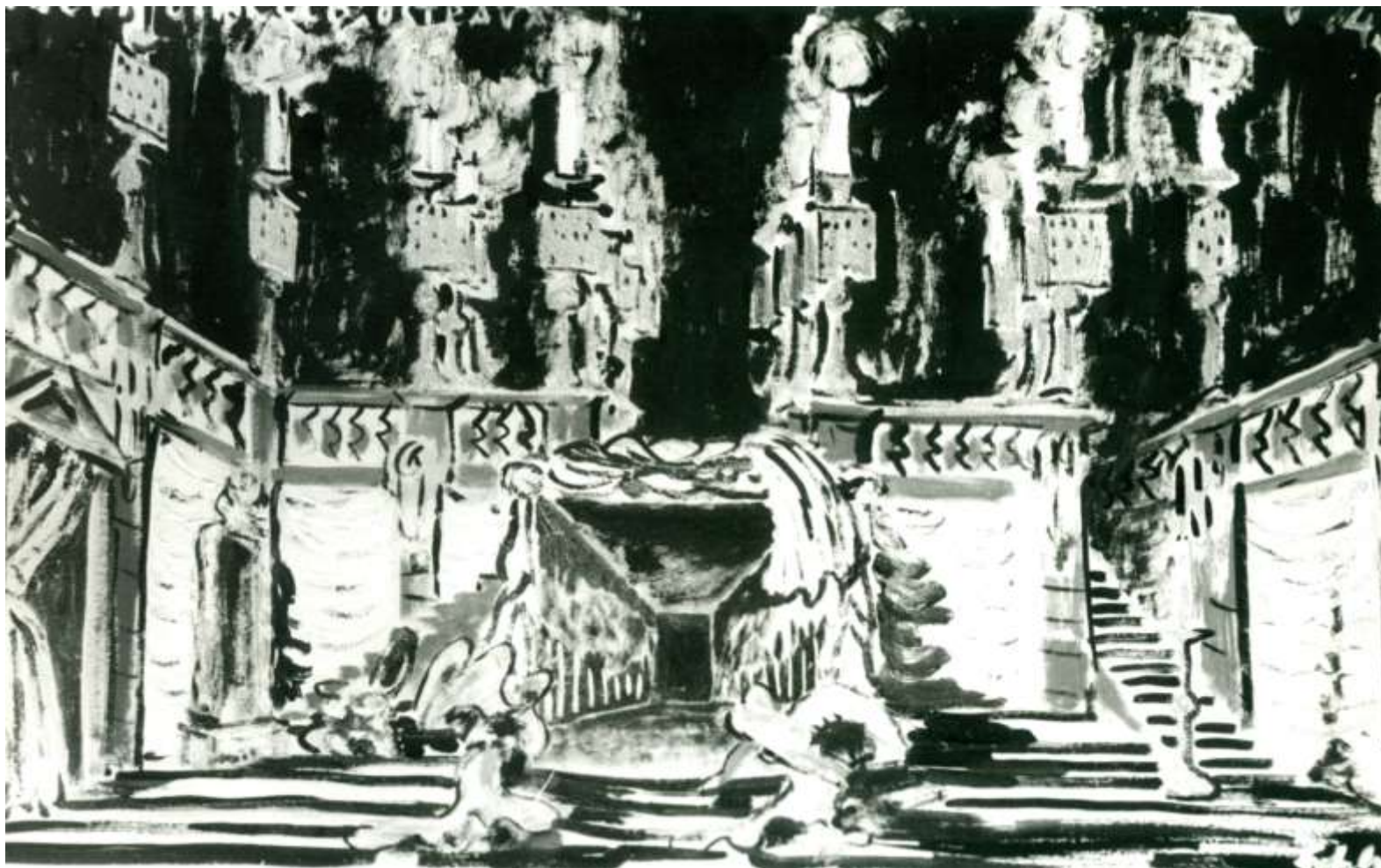
Dirigent: Jaroslav Vogel

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

Choreografie: Emerich Gabzdyl

GUISEPPE VERDI: OTELLO

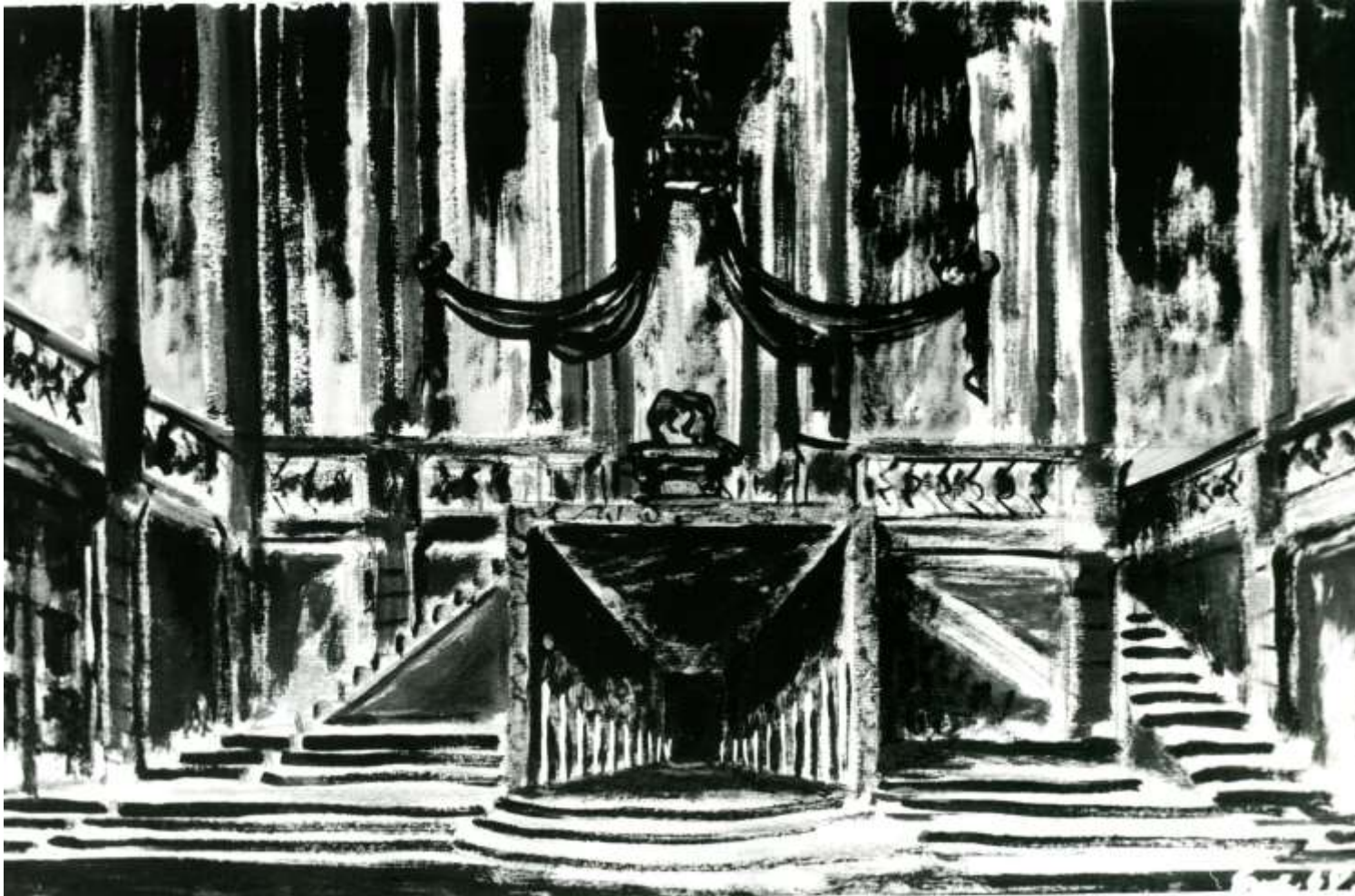
(prem. 29. 2. 1948)

Liberto: Arrigo Boito
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Jaroslav Vogel
Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová
Choreografie: Emerich Gabzdyl

GUISEPPE VERDI: OTELLO

(prem. 29. 2. 1948)

Liberto: Arrigo Boito
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Jaroslav Vogel
Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová
Choreografie: Emerich Gabzdyl

GUISEPPE VERDI: OTELLO

(prem. 29. 2. 1948)

Liberto: Arrigo Boito
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Jaroslav Vogel
Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová
Choreografie: Emerich Gabzdyl

BEDŘICH SMETANA: ČERTOVA STĚNA

(prem. 21. 11. 1948)

Krása a křehkost konstrukce naznačuje gotickou klenbu mezi rustikálními kubisticky namalovanými balvany a skalami. Ani vzdáleně nelze mluvit o realismu, o popisu prostředí. Tyto návrhy jsou jedny z nejkrásnějších Svobodových malovaných návrhů – jsou samy o sobě obrazy. Ale není k dispozici žádná fotografie, žádná kritika. Jak dopadla realizace? Jak to v divadelních dílnách namalovali?

BEDŘICH SMETANA: ČERTOVA STĚNA

(prem. 21. 11. 1948)

Libreto: Eliška Krásnohorská

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Václav Jiráček

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

Choreografie: Emerich Gabzdyl

BEDŘICH SMETANA: ČERTOVA STĚNA

(prem. 21. 11. 1948)

Libreto: Eliška Krásnohorská

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Václav Jiráček

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

Choreografie: Emerich Gabzdyl

BEDŘICH SMETANA: ČERTOVA STĚNA

(prem. 21. 11. 1948)

Libreto: Eliška Krásnohorská

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Václav Jiráček

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

Choreografie: Emerich Gabzdyl

WOLFGANG A. MOZART: DON GIOVANNI

(prem. 8. 6. 1949)

Dokonale provedené návrhy s výraznou symbolikou a moderním výkladem. Každá scéna evokuje rozvrácený morální řád: plastické úlomky hlavic sloupů, obří voluty mezi rozvlněnými robustními stupni podlahy (nic není v tomto světě jisté), nikde žádný pravoúhlý tvar, těžké drapérie, rudá a zelená barevnost, to vše působí těžce, osudově. Rozvrácené baroko.

WOLFGANG A. MOZART: DON GIOVANNI

(prem. 8. 6. 1949)

Libreto: Lorenzo da Ponte

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Václav Jiráček

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

Choreografie: Emerich Gabzdyl

WOLFGANG A. MOZART: DON GIOVANNI

(prem. 8. 6. 1949)

Libreto: Lorenzo da Ponte

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Václav Jiráček

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

Choreografie: Emerich Gabzdyl

WOLFGANG A. MOZART: DON GIOVANNI

(prem. 8. 6. 1949)

Libreto: Lorenzo da Ponte

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Václav Jiráček

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

Choreografie: Emerich Gabzdyl

WOLFGANG A. MOZART: DON GIOVANNI

(prem. 8. 6. 1949)

Libreto: Lorenzo da Ponte

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Václav Jiráček

Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová

Choreografie: Emerich Gabzdyl

WOLFGANG A. MOZART: FIGAROVA SVATBA

(prem. 31. 3. 1950)

Na návrhu vidíme, že celý prostor scény rámuje obrovská rokoková kartuš. Rokokový ornament, hypertrofovaný, prorůstá i scénu, je přebujelý, kulisy doplňuje rokokový nábytek. Nic není přirozené, reálné. Při pohledu na návrh si neumíme představit realizaci; bylo to plastické, nebo jen malba? A přece: v novinách u jedné recenze je foto: celá ta rokoková nádhera byla skutečně plastická kulisa, kašírka v tomto rozměru neskutečná, a celkem věrně odpovídala návrhu.

WOLFGANG A. MOZART: FIGAROVA SVATBA

(prem. 31. 3. 1950)

Libreto: Lorenzo da Ponte
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Václav Jiráček
Kostýmy: Jan Kropáček
Choreografie: Emerich Gabzdyl
Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

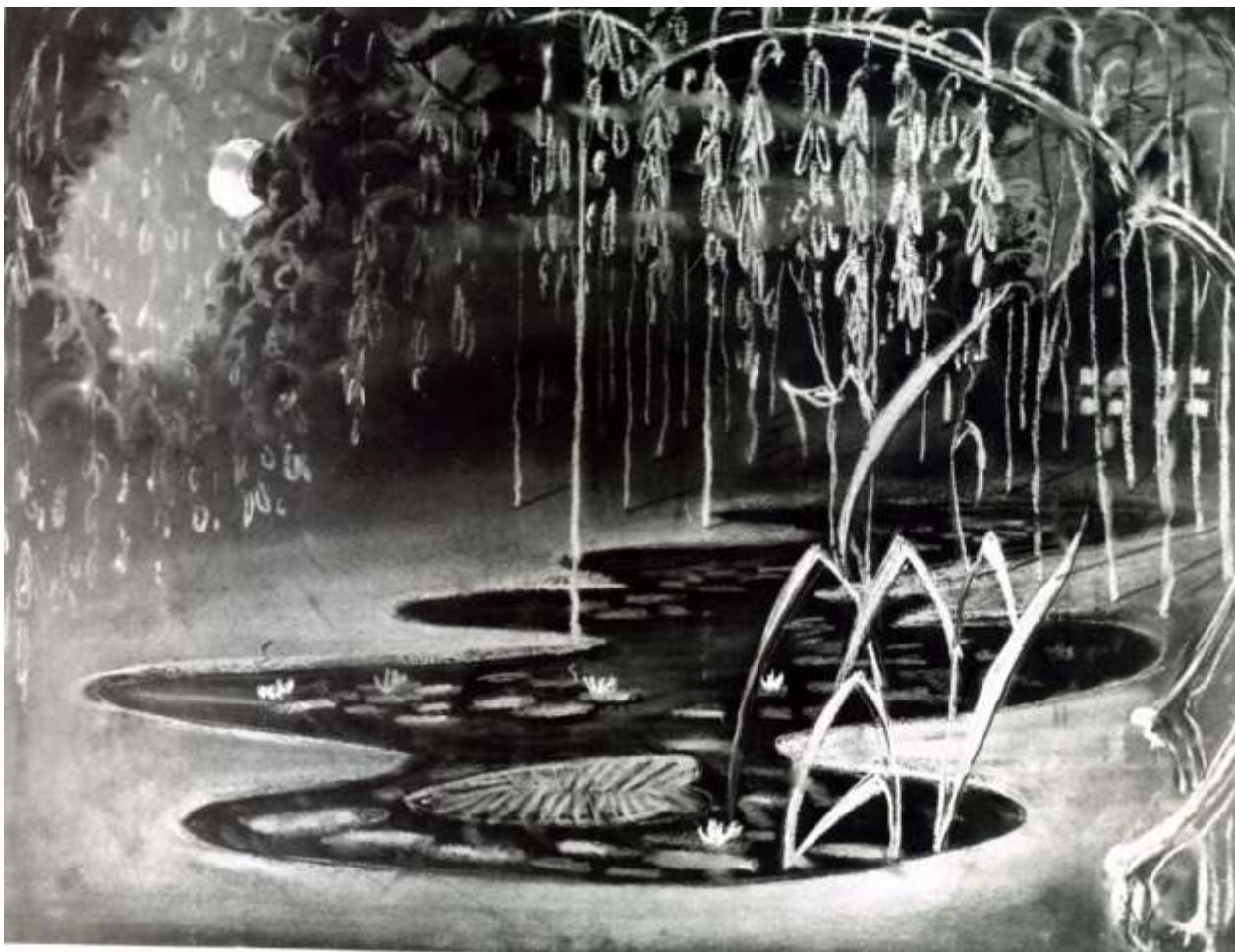
ANTONÍN DVOŘÁK: RUSALKA

(prem. 26. 5. 1950)

V recenzi v deníku Práce kritik napsal „... po vytažení opony se nám začíná objevovat mařákovská krajina, temný les, hluboká tůň, která jen vyvolenému dává nahlédnout do svého tajuplného života podvodní říše... Pro jezerní hladinu, dozadu se zvedající plochu, byla poprvé použita igelitová fólie, v prosvícení byly vidět pod hladinou tančící rusalky. Klidná tůň je sice na okamžik rozvířena zásahem zvenčí (pomocí ventilátoru?), ale věčnost je člověka silnější – a kruhy nárazem porušené krajiny se prodlužují, zpomalují, vyrovnávají se, až v krajích břehů se lehce zavlíní rákosí“ Ač se psal už rok 1950 a požadavky socialistického realismu omezovaly divadla, Svoboda už hledá prostředky, jak oživit realismus typickými divadelními prostředky. Dokonalý realismus, ale okouzující....

ANTONÍN DVOŘÁK: RUSALKA

(prem. 26. 5. 1950)

Libreto: Jaroslav Kvapil
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Josef Kuchinka
Kostýmy: Jan Kropáček
Choreografie: Emerich Gabzdyl

GEORGES BIZET: CARMEN

(prem. 1. 7. 1950)

Návrhy představují prostory pro první dvě dějství, je možné že dekorace pro první dějství byla použita (možná s určitou modifikací) i pro dějství čtvrté. První návrh je nám znám pouze z černobílé fotografie, barevnost scénografie inscenace si můžeme odvozovat z návrhu pro dějství druhé – z prostředí krčmy Lillase Pastii. Je to scénografie spíše realisticky popisná, do prostoru protažené malířské gesto. Členění prostoru nabízí režisérovi prostor pro plastické modelování situací, zejména sborových scén.

GEORGES BIZET: CARMEN

(prem. 1. 7. 1950)

Libreto: Henri Meilhac, Ludovic Halévy

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Otakar Trhlík

Kostýmy: Jan Kropáček

Choreografie: Emerich Gabzdyl

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

GEORGES BIZET: CARMEN

(prem. 1. 7. 1950)

Libreto: Henri Meilhac, Ludovic Halévy

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Otakar Trhlík

Kostýmy: Jan Kropáček

Choreografie: Emerich Gabzdyl

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

GIUSEPPE VERDI: **DON CARLOS**

(prem. 23. 11. 1950)

Scénické návrhy se zde podstatně liší od všech předchozích, i těch, které dělal v té době v Praze. Projevuje se zde Svoboda architekt. Velké drama o infantu Carlosovi a jeho otci králi Filipovi II. podle dramatu Friedricha Schillera se odehrává ve Španělsku v roce 1560. Král Filip II. pojal ze třetí manželku snoubenku svého syna Carlose Elisabeth z Valois, která stále Carlose miluje. Princezna Eboli též miluje Carlose, spřádá intriky, udává Filipovi schůzky milenců. Filip vydá svého syna inkvizici.

Opět drama lásky, žárlivosti a zrady na nejvyšší úrovni. Scénické stavby jsou charakterizovány vysokými vertikálami sahajícími až do provaziště, uzavírají jeviště, jsou graciózní, ale chladné, osudové, vyvolávají pocit vězení, z něhož není úniku.

GIUSEPPE VERDI: **DON CARLOS**

(prem. 23. 11. 1950)

Libreto: Joseph Méry, Camille du Locle

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

GIUSEPPE VERDI: **DON CARLOS**

(prem. 23. 11. 1950)

Libreto: Joseph Méry, Camille du Locle

Režie: Bohumil Hrdlička

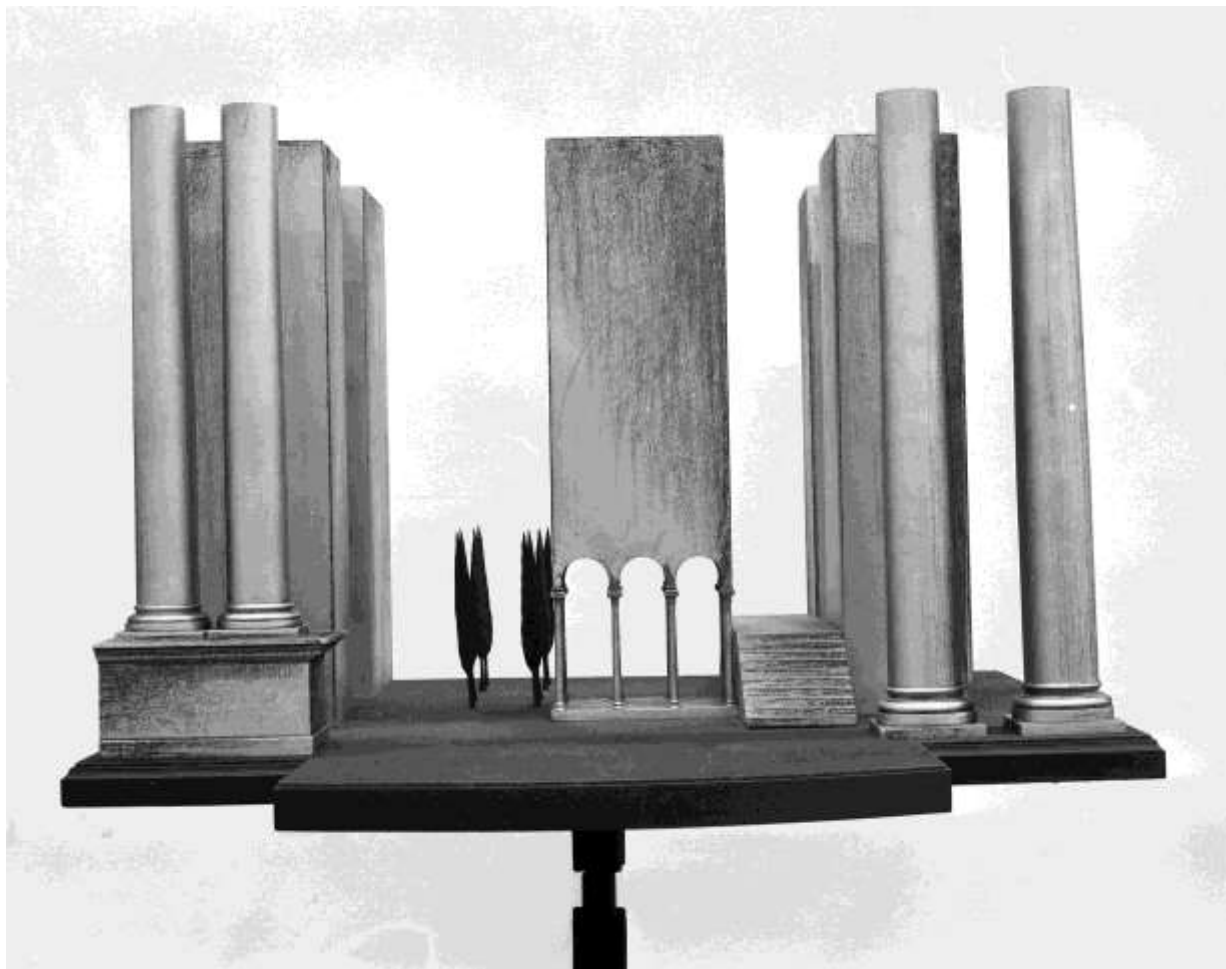
Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

GIUSEPPE VERDI: **DON CARLOS**

(prem. 23. 11. 1950)

Libreto: Joseph Méry, Camille du Locle

Režie: Bohumil Hrdlička

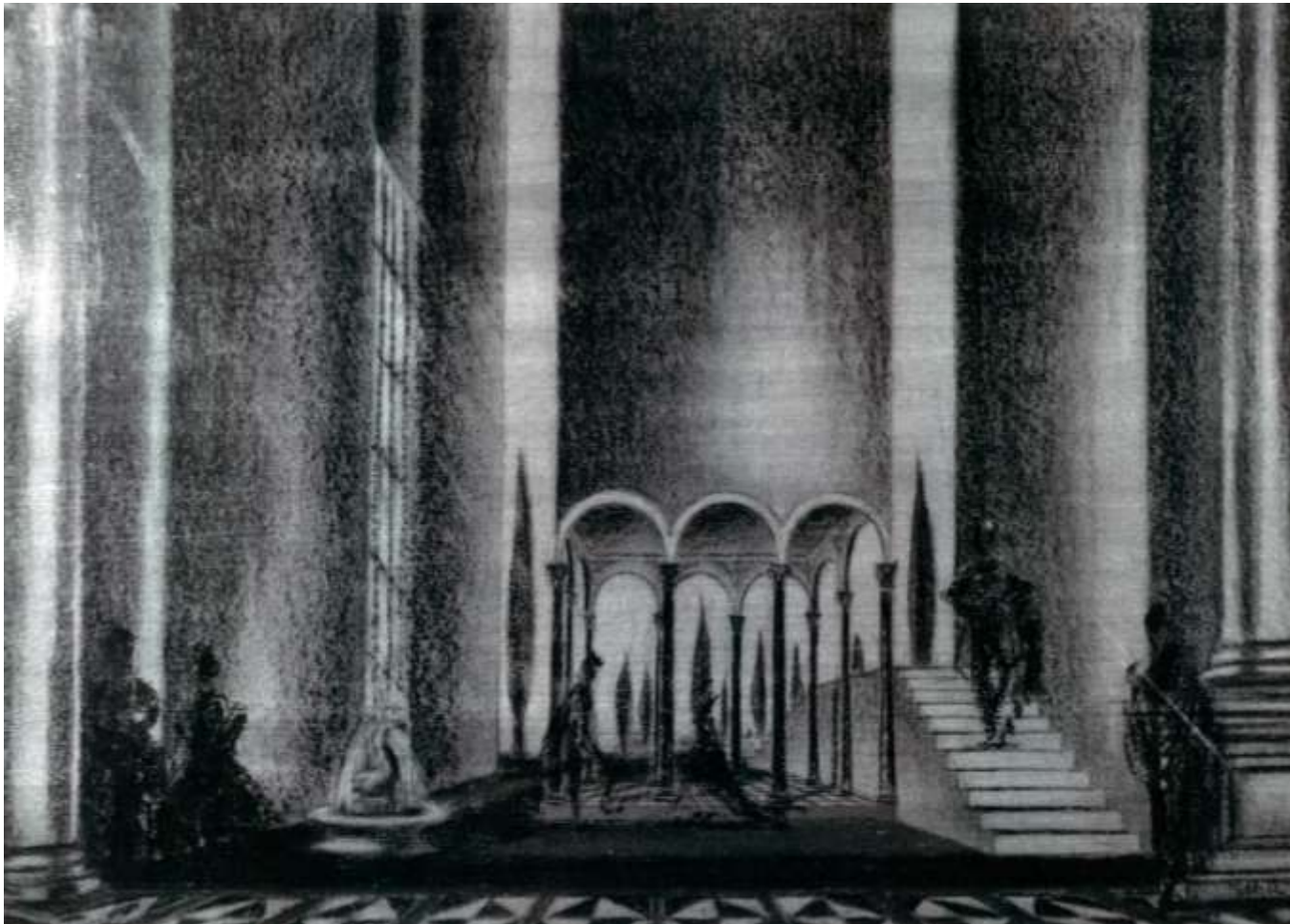
Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

GIUSEPPE VERDI: **DON CARLOS**

(prem. 23. 11. 1950)

Libreto: Joseph Méry, Camille du Locle

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

GIUSEPPE VERDI: **DON CARLOS**

(prem. 23. 11. 1950)

Libreto: Joseph Méry, Camille du Locle

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

Libretista opery Schikaneder situoval tuto filosofickou pohádku do Egypta, mimo naši civilizaci. Svoboda namaloval celkem 12 krásných návrhů. Koncepce respektovala pohádkovou atmosféru... Titul byl ale stažen z repertoáru. Bylo snad toto režijně-výtvarné pojetí příliš náročné na realizaci? Stejně si nad návrhy klademe otázku: Jak si to Svoboda představoval? Můžeme se dohadovat: měl být křehký rokokový ornament, rámující všechny obrazy, namalovaný na druhém černém portálu? Nebo to měla být průsvitná tkanina (tyl), na níž by byla aplikace? A každá proměna scény, fantaskní architektury, imaginární krajiny a stavby vyvolávají stejné otázky: Jak by se to vyrobilo? Jak by se v tom pohybovali zpěváci?

WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

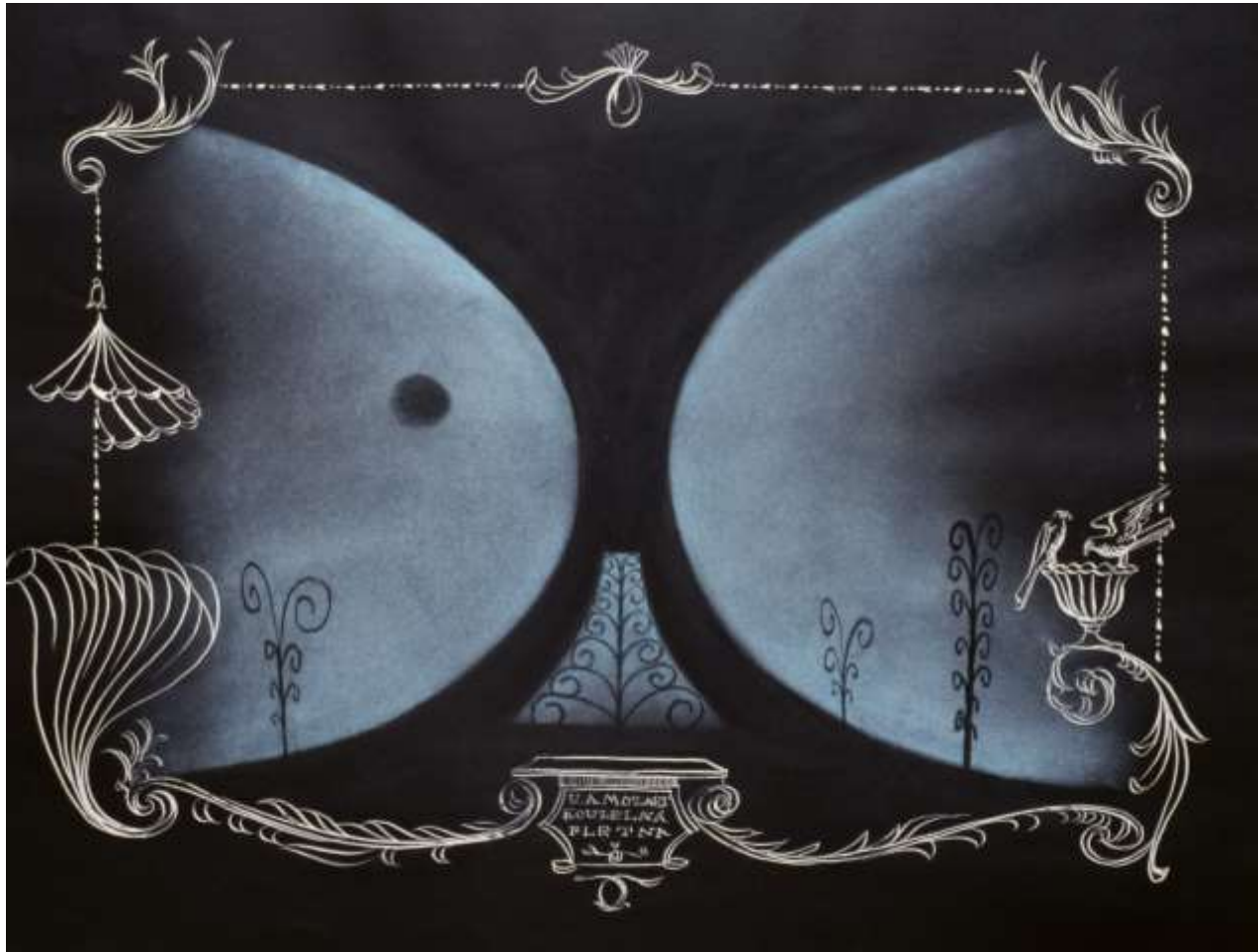
WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

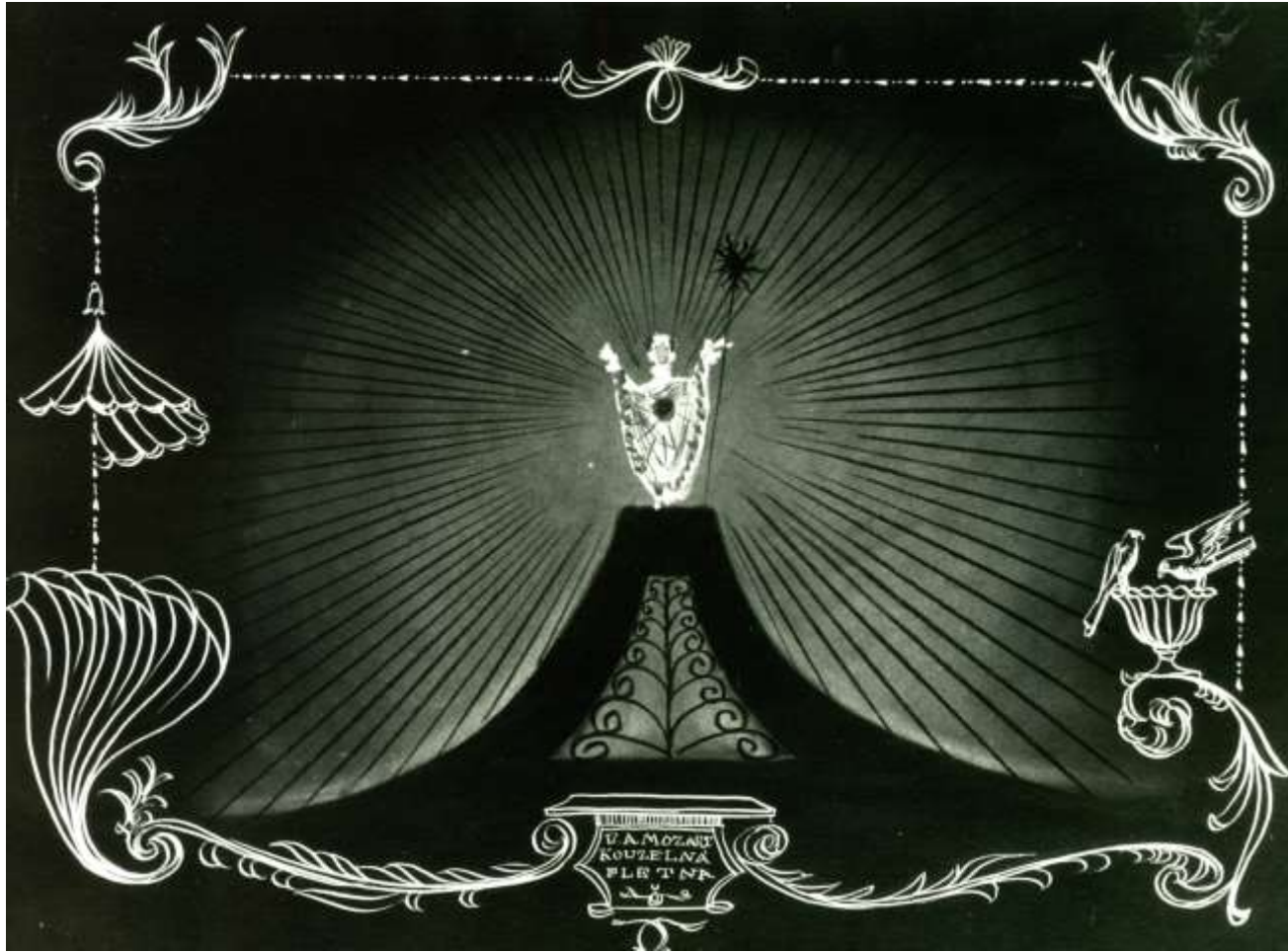
WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

WOLFGANG A. MOZART: KOUZELNÁ FLÉTNA

(zač. roku 1950 – nerealizováno)

PETR I. ČAJKOVSKÝ: EVŽEN ONĚGIN

(prem. 16. 3. 1951)

Tentokrát nepracoval Svoboda s Hrdličkou, režiséry inscenace byli Jiří Fiedler a Ilja Hylas.

Návrh „soubojové scény“ – jako vždy pustá zasněžená pláň. V tomto stylu se hráli tehdy Oněginové; popisný realismus byl zákonem.

PETR I. ČAJKOVSKÝ: EVŽEN ONĚGIN

(prem. 16. 3. 1951)

Libreto: Petr Iljič Čajkovskij, Konstantin
Stěpanovič Šilovskij
Režie: Jiří Fiedler, Ilja Hylas
Dirigent: Mirko Hanák
Kostýmy: Josef Stejskal, Marie Stejskalová
Choreografie: Emerich Gabzdyl

LUDWIG VAN BEETHOVEN: FIDELIO

(prem. 28. 4. 1951)

V těchto posledních dvou inscenacích se pod tlakem doby vytrácí osobitost týmu Hrdlička–Svoboda. Návrhy mají rozmach, naddimenzovanost schodiště končící před obzorem je symbolem touhy po svobodě, vězení je temné a hluboké.... Ale i Svoboda si musel projít tímto obdobím a přizpůsobit se doktríně socialistického realismu. Kritika ohodnotila inscenaci jako celkově průměrnou.

LUDWIG VAN BEETHOVEN: FIDELIO

(prem. 28. 4. 1951)

Libreto: Joseph Sonnleithner, Georg Friedrich Treitschke

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

LUDWIG VAN BEETHOVEN: FIDELIO

(prem. 28. 4. 1951)

Libreto: Joseph Sonnleithner, Georg Friedrich Treitschke

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

LUDWIG VAN BEETHOVEN: FIDELIO

(prem. 28. 4. 1951)

Libreto: Joseph Sonnleithner, Georg Friedrich Treitschke

Režie: Bohumil Hrdlička

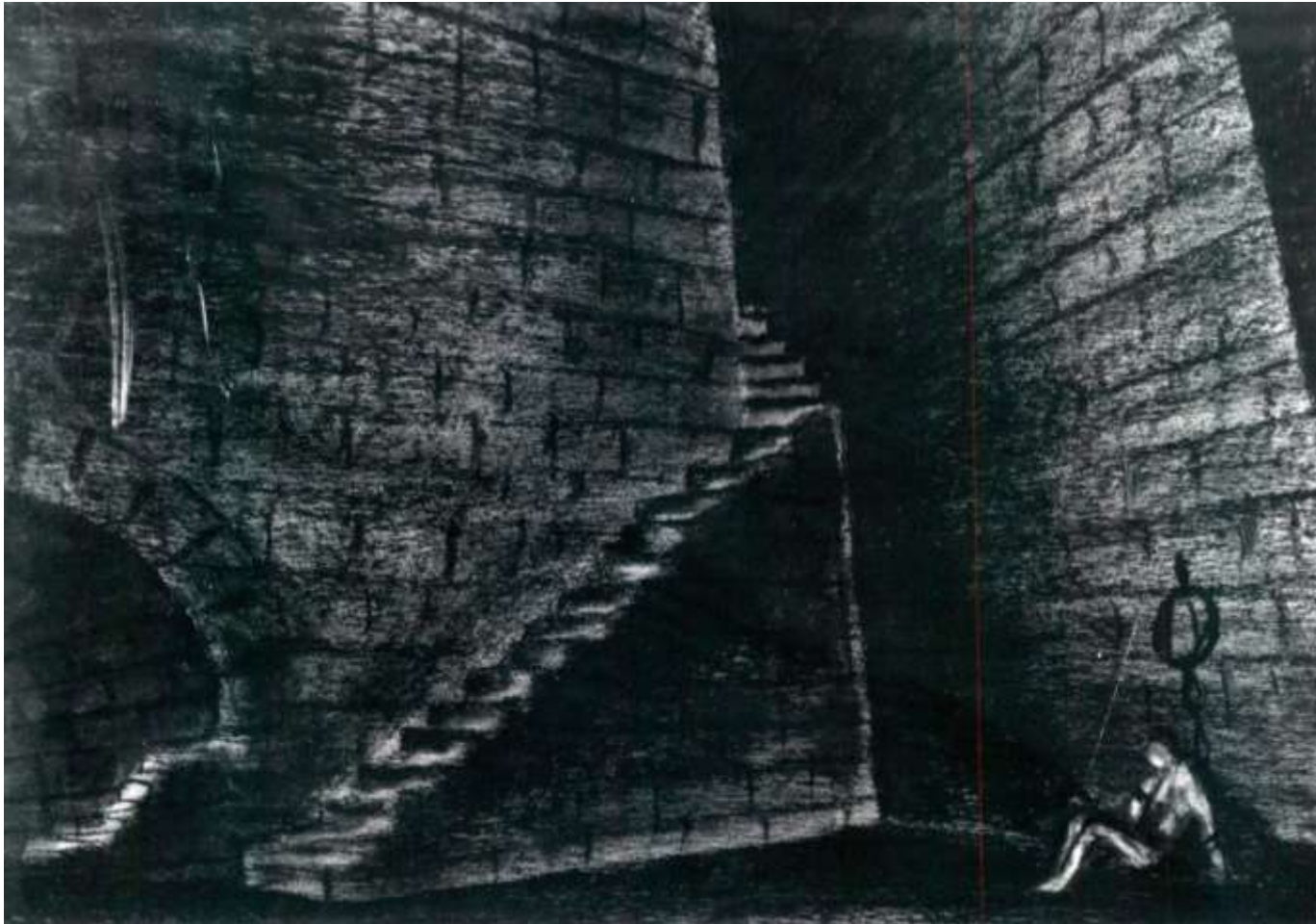
Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

LUDWIG VAN BEETHOVEN: FIDELIO

(prem. 28. 4. 1951)

Libreto: Joseph Sonnleithner, Georg Friedrich Treitschke

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

LUDWIG VAN BEETHOVEN: FIDELIO

(prem. 28. 4. 1951)

Libreto: Joseph Sonnleithner, Georg Friedrich Treitschke

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

BEDŘICH SMETANA: DALIBOR

(prem. 25. 10. 1951)

Platí totéž jako u Fidelia. Návrhy jsou dokonale namalované do posledního detailu. Ale všechno je těžké, robustní, sevřeno mohutnou gotickou klenbou, interiér Daliborky je naddimenzovaný. Zajímavé je, že dobová kritika si nedovolí kritizovat celek, ale směšné detaily: např. že Vladislavův trůn neodpovídá realitě, že vysoké schodiště zkresluje charakter povahy krále Vladislava a dělá z něho víc asijského monarchu než osvíceného panovníka a že soud nad Daliborem se má odehrávat na nádvoří, a ne v tak monumentální dvoraně.

BEDŘICH SMETANA: DALIBOR

(prem. 25. 10. 1951)

Libreto: Josef Wenzig

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

BEDŘICH SMETANA: DALIBOR

(prem. 25. 10. 1951)

Libreto: Josef Wenzig

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

BEDŘICH SMETANA: DALIBOR

(prem. 25. 10. 1951)

Libreto: Josef Wenzig

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

BEDŘICH SMETANA: DALIBOR

(prem. 25. 10. 1951)

Libreto: Josef Wenzig

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

BEDŘICH SMETANA: DALIBOR

(prem. 25. 10. 1951)

Libreto: Josef Wenzig
Režie: Bohumil Hrdlička
Dirigent: Rudolf Vašata
Kostýmy: Marcel Pokorný
Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

BEDŘICH SMETANA: DALIBOR

(prem. 25. 10. 1951)

Libreto: Josef Wenzig

Režie: Bohumil Hrdlička

Dirigent: Rudolf Vašata

Kostýmy: Marcel Pokorný

Výtvarná spolupráce: Josef Dušek

GUISEPPE VERDI: MAŠKARNÍ PLES

(prem. 25. 1. 1952)

Jen první návrhy mají zřejmý Svobodův styl, ostatní se jeví jako by jen někdo napodoboval Svobodův rukopis. Navíc původní Svobodovy scénografické návrhy nebyly realizovány. Z neznámých důvodů se scénografie nakonec ujal scénograf Josef Dušek ve spolupráci s režisérem Bohumilem Hrdličkou.

GUISEPPE VERDI: MAŠKARNÍ PLES

(prem. 25. 1. 1952 – scéna nerealizována)

GUISEPPE VERDI: MAŠKARNÍ PLES

(prem. 25. 1. 1952 – scéna nerealizována)

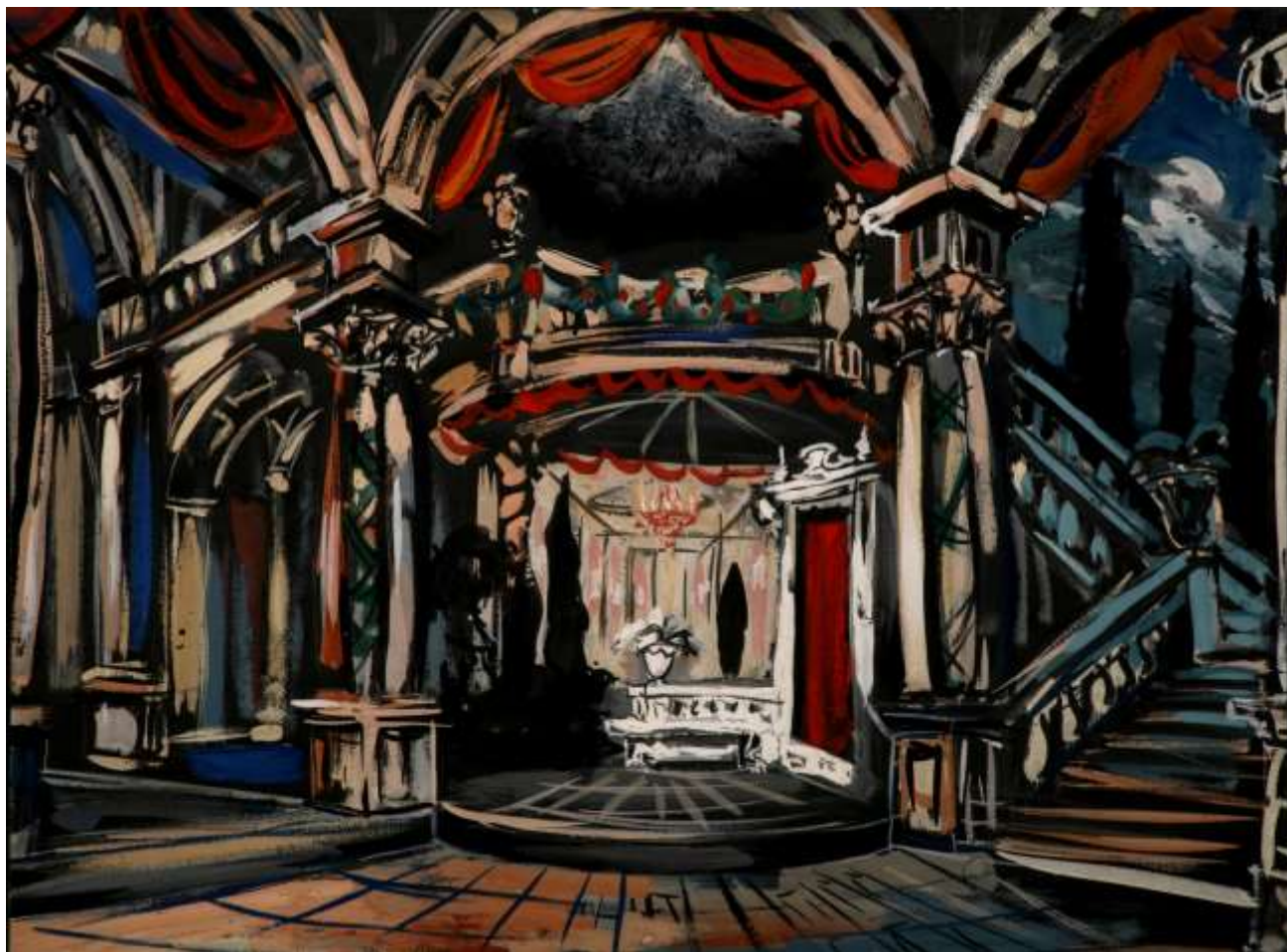
GUISEPPE VERDI: MAŠKARNÍ PLES

(prem. 25. 1. 1952 – scéna nerealizována)

GUISEPPE VERDI: MAŠKARNÍ PLES

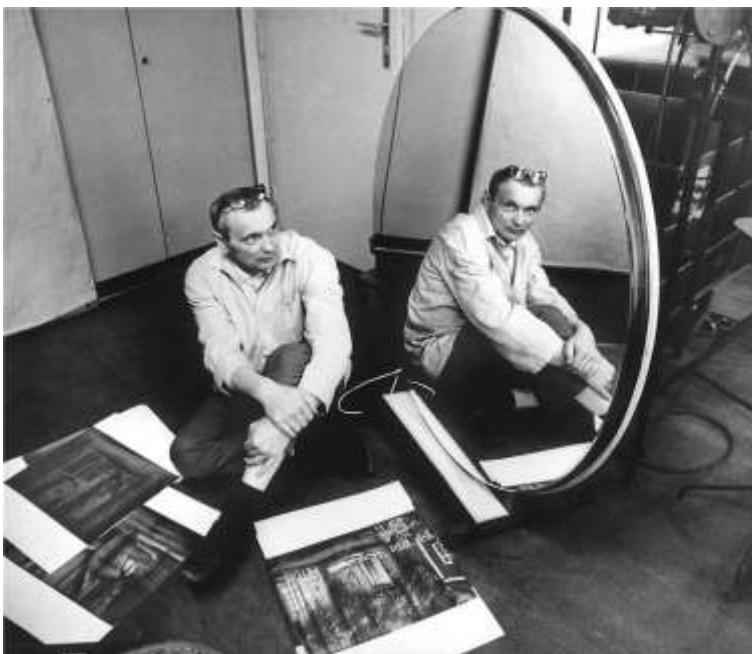
(prem. 25. 1. 1952 – scéna nerealizována)

GUISEPPE VERDI: MAŠKARNÍ PLES

(prem. 25. 1. 1952 – scéna nerealizována)

Jak bylo na začátku uvedeno, Bohumil Hrdlička dostal nabídku na místo hostujícího režiséra v Národním divadle v Praze v roce 1952. On i Svoboda věřili, že Praha bude otevřenější k jejich – v daných možnostech – inovacím a nápadům. První titul se Svobodou mělo být Smetanovo Tajemství, ale pak museli Hrdlička a Svoboda převzít Braniborv Čechách (prem. 8. 5. 1952) – a hned narazili. Trvalé angažmá dostal Hrdlička začátkem roku 1957. A stačila jedna skandalizovaná Kouzelná flétna (prem. 18. 1. 1957), Hrdlička v létě emigroval – a skončila spolupráce – i přátelství? Nevíme, jestli se někdy venku setkali, alespoň Svoboda se o tom pro jistotu nikdy nezmínil a Hrdlička se ani po roce 1989 do Česka nevrátil.

V dalších inscenacích ostravští diváci poznávají Svobodu úplně jiného: před sedmi lety stavitel mohutných realistických kulis, teď autor scény, která pracuje s novými médii – projekcí a světlem.

FRANTIŠEK HRUBÍN: SRPNOVÁ NEDĚLE

(prem. 1. 3. 1959)

Tato hra měla svou úspěšnou premiéru už před rokem v Praze ve Stavovském divadle dne 25. 4. 1958 v režii Otomara Krejči. Do Ostravy byla přenesena přesná replika včetně kostýmů Jindřišky Hirschové. Ostravský režisér Jaroslav Horan respektoval Krejčův režijní koncept.

První tři obrázky jsou návrhy pro pražské provedení. Fotografie z ostravské scény ukazují, že se divadlo poměrně dobře vyrovnalo s novou technologií, i když je omezovalo horší technické vybavení, a zřejmě i menší jeviště.

FRANTIŠEK HRUBÍN: SRPNOVÁ NEDĚLE

(prem. 1. 3. 1959)

Režie: Otomar Krejča, Jaroslav Horan
Kostýmy: Jindřiška Hirschová
Hudba: Václav Trojan

FRANTIŠEK HRUBÍN: SRPNOVÁ NEDĚLE

(prem. 1. 3. 1959)

Režie: Otomar Krejča, Jaroslav Horan
Kostýmy: Jindřiška Hirschová
Hudba: Václav Trojan

FRANTIŠEK HRUBÍN: SRPNOVÁ NEDĚLE

(prem. 1. 3. 1959)

Režie: Otomar Krejča, Jaroslav Horan

Kostýmy: Jindřiška Hirschová

Hudba: Václav Trojan

FRANTIŠEK HRUBÍN: SRPNOVÁ NEDĚLE

(prem. 1. 3. 1959)

Režie: Otomar Krejča, Jaroslav Horan

Kostýmy: Jindřiška Hirschová

Hudba: Václav Trojan

RUGGERO LEONCAVALLO: KOMEDIANTI

(prem. 19. 9. 1959)

Režisér přenesl děj ze sicilské vesnice na maloměstskou periferii. Neznáme původní návrh, ale příklon k civilismu zdůrazňuje použití polyekranu, zřejmě to byly velkoplošné fotografie s výseky architektury. Píše se rok 1959, Svoboda sklídl velký úspěch se svým polyekranem Pražské hudební jaro na EXPO 1958 a byl přesvědčen o tom, že propojení herců a fotografie nebo projekce přinese nový výraz do scénografie.

Původní Svobodův návrh není k dispozici. V archivu divadla je ale hodně fotografií, většina je evidentně ze zkoušek. Na prázdném jevišti je plošina na kolech, komediantský vůz, který je obklopen sborem. U jedné dobové recenze v denním tisku jsem našla jednu fotografii zaručeně z představení; podium-vůz stojí na prázdném jevišti, polyekran nezakrývá celé pozadí scény, jsou to na černém pozadí jednotlivé čtyřúhelníkové fotografie. Dobová kritika inscenace je převážně negativní: zcivilnění jde proti duchu Komediantů.

RUGGERO LEONCAVALLO: KOMEDIANTI

(prem. 19. 9. 1959)

Libreto: Ruggero Leoncavallo
Režie: Hanuš Thein
Dirigent: Josef Kuchinka
Kostýmy: Marcel Pokorný

RUGGERO LEONCAVALLO: KOMEDIANTI

(prem. 19. 9. 1959)

Libreto: Ruggero Leoncavallo
Režie: Hanuš Thein
Dirigent: Josef Kuchinka
Kostýmy: Marcel Pokorný

RUGGERO LEONCAVALLO: KOMEDIANTI

(prem. 19. 9. 1959)

Libreto: Ruggero Leoncavallo
Režie: Hanuš Thein
Dirigent: Josef Kuchinka
Kostýmy: Marcel Pokorný

GIACOMMO PUCCINI: GIANNI SCHICCHI

(prem. 19. 9. 1959)

Ve stejném večeru uvedená komická hříčka je o mazaném podvodníkovi, který změní závěť předstíráním, že je umírající boháč, a tak ošidí svoje příbuzné, oprávněné dědice. Na točně je postaven velký kolotoč a jeho středovou osu tvoří velká postel s nebesy. Je to komedie, která začíná smrtí. Dědictví dychtiví členové rodiny očekávají netrpělivě smrt svého bohatého příbuzného Buosa. V prvních taktech opery Buoso umírá v této posteli, a tím se roztáčí kolotoč událostí. Zběsilé hledání závěti i hra s falešným Buosem, který aby pomohl změnit závěť, zaujímá ve středové posteli místo skutečného nebožtíka. Otáčivé jeviště pak umožnilo rozehrát pobíhání a zmatek smečky hrabivých a zklamaných příbuzných. Po obvodu točny pak přijíždí další nábytek. Ve zkoseném soklu kolotoče je i zrcadlo, které násobí zmatek a odbíhání z pokoje do pokoje. Báječný a významový prostor pro rozehrání této jedinečné operní komedie.

GIACOMMO PUCCINI: GIANNI SCHICCHI

(prem. 19. 9. 1959)

Libreto: Giovacchino Forzano
Režie: Hanuš Thein
Dirigent: Josef Staněk
Kostýmy: Marcel Pokorný

GIACOMMO PUCCINI: GIANNI SCHICCHI

(prem. 19. 9. 1959)

Libreto: Giovacchino Forzano
Režie: Hanuš Thein
Dirigent: Josef Staněk
Kostýmy: Marcel Pokorný

GIACOMMO PUCCINI: GIANNI SCHICCHI

(prem. 19. 9. 1959)

Libreto: Giovacchino Forzano
Režie: Hanuš Thein
Dirigent: Josef Staněk
Kostýmy: Marcel Pokorný

GIACOMMO PUCCINI: GIANNI SCHICCHI

(prem. 19. 9. 1959)

Libreto: Giovacchino Forzano
Režie: Hanuš Thein
Dirigent: Josef Staněk
Kostýmy: Marcel Pokorný

PETR I. ČAJKOVSKÝ: STŘEVÍČKY

(prem. 30. 9. 1961)

Komicko-fantastická opera podle povídky N. V. Gogola. Mezi vesničany se pohybují čerti, čarodějnice, hrdinou je statečný kovář Vakula, který donutí čerta, aby ho donesl do paláce carevny pro nejkrásnější střevíčky na světě, které po něm žádá Oxana. Vakula jí je přinese, všechno dobře dopadne, čerti zmizí... Opera má osm obrazů, které se musí rychle střídat. Napomáhala tomu točna; nad interiéry i exteriéry vesnického prostředí visí těžké trámy, palác má zajímavé řešení s běhounem a „zlatou bránou“ jakoby z propletených větví. To vše vidíme na návrzích i na fotografiích. Ale nic nenavozuje pocit bizarní ruské pohádky. I kritické ohlasy byly převážně negativní.

Z fotografií se zdá, že zde Svoboda použil své nové svícení pomocí rampy s nízkovoltovými reflektory (později nazvané „rampa Svoboda“), kterou poprvé vyzkoušel před rokem v inscenaci Čechovova Racka ve Stavovském divadle. Jedná se o proudy světla, vytvářejících světelnou clonu. Tento systém nadále vyvíjel na domácích i zahraničních scénách a dnes patří k běžnému vybavení velkých divadel.

Touto inscenací skončila spolupráce Josefa Svobody s ostravským divadlem.

PETR I. ČAJKOVSKÝ: STŘEVÍČKY

(prem. 30. 9. 1961)

Libreto: Jakov Petrovič Polonskij

Režie: Hanuš Thein

Dirigent: František Vajnar

Kostýmy: Marcel Pokorný

Choreografie: Pavel Šmok

PETR I. ČAJKOVSKÝ: STŘEVÍČKY

(prem. 30. 9. 1961)

Libreto: Jakov Petrovič Polonskij

Režie: Hanuš Thein

Dirigent: František Vajnar

Kostýmy: Marcel Pokorný

Choreografie: Pavel Šmok

PETR I. ČAJKOVSKÝ: STŘEVÍČKY

(prem. 30. 9. 1961)

Libreto: Jakov Petrovič Polonskij

Režie: Hanuš Thein

Dirigent: František Vajnar

Kostýmy: Marcel Pokorný

Choreografie: Pavel Šmok

PETR I. ČAJKOVSKÝ: STŘEVÍČKY

(prem. 30. 9. 1961)

Libreto: Jakov Petrovič Polonskij

Režie: Hanuš Thein

Dirigent: František Vajnar

Kostýmy: Marcel Pokorný

Choreografie: Pavel Šmok

PETR I. ČAJKOVSKÝ: STŘEVÍČKY

(prem. 30. 9. 1961)

Libreto: Jakov Petrovič Polonskij

Režie: Hanuš Thein

Dirigent: František Vajnar

Kostýmy: Marcel Pokorný

Choreografie: Pavel Šmok

PETR I. ČAJKOVSKÝ: STŘEVÍČKY

(prem. 30. 9. 1961)

Libreto: Jakov Petrovič Polonskij

Režie: Hanuš Thein

Dirigent: František Vajnar

Kostýmy: Marcel Pokorný

Choreografie: Pavel Šmok

PETR I. ČAJKOVSKÝ: STŘEVÍČKY

(prem. 30. 9. 1961)

Libreto: Jakov Petrovič Polonskij

Režie: Hanuš Thein

Dirigent: František Vajnar

Kostýmy: Marcel Pokorný

Choreografie: Pavel Šmok

PETR I. ČAJKOVSKÝ: STŘEVÍČKY

(prem. 30. 9. 1961)

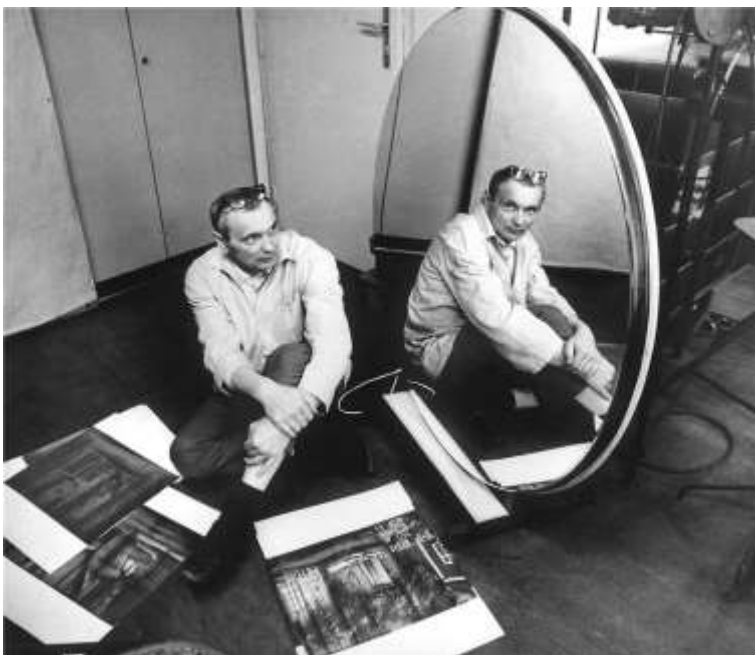
Libreto: Jakov Petrovič Polonskij

Režie: Hanuš Thein

Dirigent: František Vajnar

Kostýmy: Marcel Pokorný

Choreografie: Pavel Šmok

NÁRODNÍ DIVADLO MORAVSKOSLEZSKÉ

SVOBODA V OSTRAVĚ

Činnost Národního divadla moravskoslezského, příspěvkové organizace je financována z rozpočtu zřizovatele –
STATUTARNÍHO MĚSTA OSTRAVA!!!

OSTRAVA!!!

Aktivita Národního divadla moravskoslezského jsou finančně podporovány MINISTERSTVEM KULTURY ČESKÉ
REPUBLIKY A MORAVSKOSLEZSKÝM KRAJEM.

**MINISTERSTVO
KULTURY**

**Moravskoslezský
kraj**